

УДК 342.9

С. Є. Ткаченко

аспірант

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСПЕКЦІЙ З ОСОБОВОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність тематики. Виходячи із демократизації світового ладу та намагань всіх держав до якомога ширшого забезпечення правового статусу людини і громадянина, питання його забезпечення постає досить гостро. Слід звернути увагу, що питанням забезпечення прав і свобод людини і громадянина опікується як державний апарат загалом так і окремі силові структури. Одним із таких органів, що реалізує охорону і захист прав і свобод людини і громадянина на Українському просторі та за його межами є Національна поліція України.

Проте, ряд вчених, слушно зауважують, що для підвищення ефективності роботи будь-якого органу необхідна наявність та працездатність ефективної системи внутрішнього і зовнішнього контролю. До елементів внутрішнього контролю за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, відноситься управління інспекції з особового складу Національної поліції України. Як сказано раніше, істема інспекцій з особового складу в органах Національної поліції України посідає одну з провідних ланок – саме від ефективності роботи цього підрозділу залежить дотримання всіма працівниками поліції чинного законодавства України. Саме тому, об'єктом дослідження постає мета, завдання та принципи діяльності інспекції з особового складу, оскільки виконання Національною поліцією України всіх поставлених перед нею завдань, шляхом убезпечення людини і громадянина від посягань на їх права і свободи, а зокрема і з боку самих поліцейських – є пріоритетним завданням.

Відповідна тематика неодноразово поставала метою у дослідженнях багатьох досвідчених і авторитетних вітчизняних вчених, а саме: А. Бандурки, С. Висоцького, І. Григоренко, Д. Заброди, А. Стародубцева, С. Шатрави та багатьох інших, але зважаючи на її значну актуальність та триваючу реформу Національної поліції України, вона набуває нового наукового значення та потребує подальших розвідок.

Метою статті є дослідження діяльності інспекцій з особового складу Національної поліції України та перспектив розвитку відповідного інституту, шляхом аналізу мети, завдання та принципів його діяльності. В свою чергу, поставлена мета, зумовила необхідність розв'язання ряду дослідницьких завдань, а саме: 1. Спроба визначення

понять «дисципліна», «службова дисципліна», «законність» в контексті діяльності інспекції з особового складу; 2. Дослідження сутності діяльності інспекції з особового складу, її місця в системі Національної поліції України шляхом аналізу нормативного підґрунтя – чинного законодавства України; 3. Дослідження мети, завдань та принципів діяльності інспекцій з особового складу та підведення підсумків, що дозволить підвищити ефективність функціонування даного органу.

Об'єктом статті виступають суспільні відносини, в сфері функціонування інспекцій з особового складу в системі Національної поліції України.

Предметом дослідження є інспекція з особового складу як один з органів, що забезпечує контроль за дотриманням дисципліни і законності в системі Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу статті. Перш за все, належить виокремити поняття дисципліни (лат. *disciplina*), яке вченими трактується як певний порядок поведінки людей, що відповідає ustalеним в суспільстві нормам права і моралі або вимогам певної організації, або як обов'язкове для всіх членів будь-якого колективу підпорядкування встановленому порядку, правилам [1]. Але не зважаючи на наукові інтерпретації, законодавець у Законі України від 15.03.2018 № 2337-VIII «Про дисциплінарний статут Національної поліції України» регламентує, що службова дисципліна – дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників [2].

Разом із тим, у науковій літературі зазначають, що термін «законність» застосовується у двох аспектах: широкому і вузькому. У широкому сенсі під законністю розуміють дотримання всіма громадянами й організаціями законів і підзаконних актів, тобто необхідний державі спосіб поведінки населення, а у вузькому, законність виступає принципом діяльності державного апарату щодо здійснення своїх владних функцій у чітких межах закону, пов'язаних із забезпеченням прав громадян та громадських організацій [3, с. 220–223]. Саме вузьке розуміння вказаного

поняття і відображає необхідний для даного дослідження сенс. Так, і в Конституції України визначено, що законність – це принцип діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, громадян та їх об'єднань, який зобов'язує їх дотримуватися Конституції і законів України [4].

Так, сутність та особливості організації діяльності інспекцій з особового складу на території України, базується на ряді взаємно пов'язаних нормативно-правових актів, а саме: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію» [5]; Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII «Про дисциплінарний статут Національної поліції України» [2]; Наказ МВС України від 30.02.2017 № 67 «Про затвердження Інструкції з організації та проведення перевірок службової діяльності органів (підрозділів) Національної поліції» [6]; Наказ Національної поліції України від 12.12.2015 № 136 «Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України» [7]; Наказ Національної поліції України від 23.09.2016 № 920 «Про заходи щодо укріплення службової дисципліни в органах та підрозділах Національної поліції України» [8].

В свою чергу, управління інспекції з особового складу є структурним підрозділом Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України одним з завдань якого є організація роботи зі зміцнення дисципліни та законності в діяльності поліцейських, проведення службових розслідувань [7].

Водночас аналіз основних функцій Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України дає змогу виділити серед них функції управління інспекції з особового складу, а саме: здійснення контролю за виконанням нормативних актів МВС України з питань кадрового забезпечення поліції, дотриманням порядку проходження служби поліцейськими; участь в інспектуванні та перевірці організації роботи з кадрами в органах поліції, підготовка пропозицій щодо усунення виявлених недоліків тощо [7].

Дослідивши запропоновані нормативно-правові акти та позиції вчених, щодо визначення поняття дисципліни та службової дисципліни, можна навести проміжний підсумок про те, що на сьогоднішній день, управління інспекцій з особового складу користується рядом нормативно-правових актів, що визначають як її правовий статус так і порядок здійснення нею службових розслідувань, а предметом в даному контексті є пошук та виявлення фактів службових розслідувань.

Так, на підставі викладеного, можна сформулювати такі положення:

Метою функціонування інспекцій з особового складу є здійснення контролю за виконан-

ням та дотриманням поліцейськими чинних нормативно-правових актів, шляхом ефективного проведення службових розслідувань, а також перевірок.

Поставлена мета, в свою чергу, дозволяє сформулювати **ряд завдань**, що управління інспекцій з особового складу виконують у повсякденній діяльності, а саме: 1) Здійснення ефективного контролю за дотриманням поліцейськими своїх обов'язків та прав осіб, що звернулись до них за допомогою; 2) Проведення службових розслідувань за фактами порушення поліцейськими чинного законодавства; 3) Здійснення систематичних планових та позапланових (раптових) перевірок ефективності функціонування підрозділів поліції, відносно території обслуговування.

Поряд із цим, питання принципів, функціонування інспекцій з особового складу залишається актуальним у зв'язку із їх різноманітністю та функціональним призначенням.

Принципом (франц. *principe*, від лат. *principium* – начало, основа) є основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громад. організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо) [9].

Під принципами права вчені також розуміють основоположні загальноприйняті норми, які виражають властивість права і мають вищу імперативну юридичну силу. Принципи права називають і ціннісним стрижнем правової матерії, своєрідним «вищим правом» [10].

В свою чергу, такі підходи до тлумачення поняття принципів у праві, дають підстави дослідження питання їх класифікації. Так, А. Колодій, розглядаючи питання про класифікацію принципів права, зазначає про те що, по-перше, загальноправові принципи права, що мають всезагальний характер, знаходять своє більш конкретне втілення у принципах кожної галузі. По-друге, основні принципи права отримують специфічну модифікацію у галузях права і у сферах правоутворення, правореалізації і правоохорони. По-третє, саме основні принципи диференціюються на загальносоціальні і спеціально-юридичні (системні і структурні), а серед загальносоціальних досить чітко виділяються політичні, економічні, соціальні, ідеологічні, моральні основи права [11].

Автор стверджує про наявність наступної структури із якої належить виокремити наступне: 1) принципи системи права: а) загальноправові (основні); б) міжгалузеві; в) галузеві; г) принципи інститутів права.

В свою чергу із такого переліку, до загальноправових принципів функціонування інспекцій

з особового складу Національної поліції України належить віднести: принцип верховенства права; принцип гуманізму; принцип законності; принцип справедливості. Оскільки до галузевих принципів відносять такі, що притаманні певній галузі права, визначають її характер та напрями подальшого розвитку слід звернути увагу, що в розрізі вказаної автором тематики, для інспекцій з особового складу, наприклад – це принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства, що виражається у можливості об'єктивного отримання інформації від осіб, з якими контактували працівники поліції, що порушили закон; принцип безперервності, що полягає у забезпеченні безперервного та цілодобового виконання завдань інспекції з особового складу, оскільки порушення працівниками поліції здійснюються частіше вночі, ані ж вдень. Поряд із такими відомими, існують також: принцип толерантності; принцип співмірності; принцип здійснення дискретних повноважень; принцип підконтрольності та підзвітності; принцип міжнародного співробітництва.).

Висновки. Таким чином, завдяки аналізу підходів до розуміння понять «дисципліна», «службова дисципліна» та «законність», дослідженню нормативно-правового підґрунтя функціонування управління інспекції з особового складу Національної поліції України, а також аналізу мети, завдань та принципів її діяльності, автором аргументовано наступні підсумки:

1. Дисципліна – це дотримання норм чинного законодавства конкретними представниками органу державної влади. Дисциплінарний статут Національної поліції України деталізує вище вказані положення та визначає, що службовою дисципліною є дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників;

2. Сутність управління інспекції з особового складу департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України, полягає у тому, що відповідний орган зобов'язаний, в рамках визначених йому повноважень та у законний спосіб, здійснювати контроль за виконанням поліцейськими своїх службових повноважень.

3. Правові підстави функціонування відповідного органу не врегульовано окремим нормативно-правовим актом, а його функції і цілі виражаються у завданнях та цілях департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України, а разом із тим, процедура виконання окремих функцій покладених на управління інспекції з особового складу (наприклад проведен-

ня службових розслідувань) викладено у Законі України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» та багатьох інших відомчих нормативно-правових актах.

4. Метою функціонування інспекцій з особового складу є здійснення контролю за виконанням та дотриманням поліцейськими чинних нормативно-правових актів, шляхом ефективного проведення службових розслідувань, а також перевірок. До завдань, що управління інспекцій з особового складу виконують у повсякденній діяльності, відносять декілька положень, а саме: 1) Здійснення ефективного контролю за дотриманням поліцейськими своїх обов'язків та прав осіб, що звернулись до них за допомогою; 2) Проведення службових розслідувань за фактами порушення поліцейськими чинного законодавства; 3) Здійснення систематичних планових та позапланових (раптових) перевірок ефективності функціонування підрозділів поліції, відносно території обслуговування.

5. Серед принципів діяльності інспекцій з особового складу, враховуючи підходи до класифікації даних елементів правової системи відносять: до загальноправових принципів функціонування інспекцій з особового складу Національної поліції України належить віднести: принцип верховенства права; принцип гуманізму; принцип законності; принцип справедливості. До галузевих принципів відносять такі: принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства; принцип безперервності. Поряд із такими відомими, існують також: принцип толерантності; принцип співмірності; принцип здійснення дискретних повноважень; принцип підконтрольності та підзвітності; принцип міжнародного співробітництва та інші).

Література

1. О. А. Марушій, Поняття законності та дисципліни в діяльності органів виконавчої влади // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>
2. Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII «Про дисциплінарний статут Національної поліції України» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст. 233.
3. Samokhvalov V. Zakonnist' ta spravedlyvist': problemy spivvidnoshennya / V. Samokhvalov; [u kn. Mizhnarodna politseys'ka entsyklopediya u 10 t.]; vidp. red. Yu. I. Rymarenko, Ya. Yu. Kondrat'yev, V. Ya. Tatsiy, Yu. S. Shemshuchenko. – K. Kontsern "Vydavnychuy Dim "In Yure". – 2003. – Т. 1. – С. 220–223.
4. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 2-го скликання від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
6. Наказ МВС України від 30.02.2017 № 67 «Про затвердження Інструкції з організації та проведення перевірок службової діяльності органів (підрозділів)

Національної поліції» – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0304-17>

7. Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 12.12.2015 № 136 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1802871>.

8. Наказ Національної поліції України від 23.09.2016 № 920 «Про заходи щодо укріплення службової дисципліни в органах та підрозділах Національної поліції України» – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>

9. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998. ISBN 966-7492-00-1 Т.5: П–С. – 2003. – 736 с.: іл. – ISBN 966-7492-05-02, с. 560.

10. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: [підручник] / О. Ф. Скакун / [пер.з рос.]. – Харків: Консум, 2001. – 656 с, с. 258

11. Колодій А.М.// Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація/ – [електронний ресурс] – режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf?sequence=1>

Анотація

Ткаченко С. Є. Мета, завдання та принципи діяльності інспекцій з особового складу Національної поліції України. – Стаття.

В статті проаналізовано мету, завдання та принципи діяльності інспекцій з особового складу Національної поліції України, запропоновано теоретичні висно-

вки, щодо вказаних елементів, що позитивно впливає на функціонування підрозділів, що контролюють дотримання дисципліни і законності органами поліції.

Ключові слова: поліція, інспекція, дисципліна, законність, забезпечення прав людини, особовий склад.

Аннотация

Ткаченко С. Е. Цель, задачи и принципы деятельности инспекций с личного состава Национальной полиции Украины. – Статья.

В статье проанализированы цели, задачи и принципы деятельности инспекций по личному составу Национальной полиции Украины, предложены теоретические выводы, относительно указанных элементов, положительно влияет на функционирование подразделений, контролируют соблюдение дисциплины и законности органами полиции.

Ключевые слова: полиция, инспекция, дисциплина, законность, обеспечение прав человека, личный состав.

Summary

Tkachenko S. Ye. Purpose, tasks and principles of activity of inspections from the partial composition of the National police of Ukraine. – Article.

The article analyzes the purpose, tasks and principles of the inspection of the personnel of the National Police of Ukraine, proposes theoretical conclusions regarding these elements, which positively affects the functioning of the units that control the discipline and lawfulness of the police.

Key words: police, inspection, discipline, legality, provision of human rights, personnel.